

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

TADEJA MREVLJE

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**KRIZA IN NJEN VPLIV NA PLAČILNO SPOSOBNOST PODJETJA
MARC GRADBENO PODJETJE, D.O.O.**

Ljubljana, september 2012

TADEJA MREVLJE

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Tadeja Mrevlje, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom Kriza in njen vpliv na plačilno sposobnost podjetja Marc Gradbeno podjetje, d.o.o., pripravljene v sodelovanju z mentorico Darjano Vidic.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem:
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala.
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, september 2012

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SVETOVNA GOSPODARSKA KRIZA	2
1.1 Pojem kriza	2
1.2 Vzrok za nastanek trenutne svetovne gospodarske krize	2
1.3 Vpliv trenutne krize na Evropo	4
1.4 Vpliv trenutne krize na Slovenijo	5
2 GRADBENIŠTVO V SLOVENIJI	7
2.1 Temeljne značilnosti gradbeništva v Sloveniji	8
2.2 Gradbeništvo v času trenutne finančne krize	9
2.2.1 Gibanje temeljnih kazalcev v gradbeništvu	10
3 VPLIV KRIZE NA PLAČILNO SPOSOBNOST PODJETJA MARC	12
3.1 Predstavitev podjetja	12
3.2 Poslovanje podjetja Marc v obdobju 2008–2011	14
3.2 Analiza plačilne sposobnosti podjetja Marc	15
3.2.1 Analiza postavk bilance stanja	15
3.2.2 Presoja kratkoročne plačilne sposobnosti s kazalniki	18
3.2.3 Presoja dolgoročne plačilne sposobnosti s kazalniki	19
3.2.4 Presoja plačilne sposobnosti s pomočjo izkaza denarnih tokov	21
3.3.5 Končne ugotovitve o plačilni sposobnosti	23
SKLEP	24
LITERATURA IN VIRI	26
PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Rast BDP-ja v državah EU od leta 2008 do 2011	5
Slika 2: Delovno aktivno prebivalstvo v gradbeništvu od leta 2008 do 2011	11
Slika 3: Organigram podjetja	12
Slika 4: Kratkoročne terjatve po zapadlosti iz leta 2010	17

KAZALO TABEL

Tabela 1: Delovno aktivni po področjih dejavnosti	7
Tabela 2: Čisti prihodki od prodaje podjetja in njegov čisti poslovni izid	15
Tabela 3: Koeficienti likvidnosti podjetja Marc	18

UVOD

Gospodarska kriza predstavlja stanje v gospodarstvu, ko se to znajde na prelomni točki večjih sprememb in neravnovesij, ki prinašajo številne negotovosti. Upadanje gospodarske aktivnosti, proizvodnje, ravni cen, investicij, tako zasebnega kot javnega sektorja, trgovinske aktivnosti, zaposlenosti ... so le eni od mnogih pokazateljev, da prehaja gospodarstvo v krizne razmere. Trenutna kriza je prizadela vse gospodarske panoge, med najbolj prizadetimi pa je gradbeništvo. Težave, s katerimi se sooča, so prekomerna zadolženost in likvidnostne težave, ki se še povečujejo zaradi zaostrenih pogojev financiranja. Dejstvo je, da je gradbeništvo v teh časih panoga z največjim obsegom neplačanih obveznosti. En izmed razlogov je tudi ta, da so v gradbenem poslu, ki je običajno zelo velik oziroma drag, prisotni številni udeleženci: investitor, ki naroči določen projekt, gradbeno podjetje, ki je določeno kot izvajalec in njegovi podizvajalci. Zaradi krize veliko investitorjev ni zmožno plačevati svojih obveznosti do gradbenih podjetij, te pa ne poravnajo obveznosti do podizvajalcev.

Namen diplomskega dela je analizirati kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnost podjetja Marc Gradbeno podjetje, d.o.o. (v nadaljevanju podjetje Marc). Podatke za analizo sem zajemala iz letnih poročil podjetja, v katerih so bili vključeni tudi temeljni računovodski izkazi za obravnavana leta (2009, 2010, 2011) in iz opravljenih razgovorov z zaposlenimi v podjetju.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kako močno je svetovna finančno-gospodarska kriza, ki se je začela leta 2008, in je močno prizadela gradbeništvo, vplivala na plačilno sposobnost obravnavanega podjetja.

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela, razdeljeno pa je na tri poglavja. Uvodu sledi pojasnitev nastanka svetovne gospodarske krize, katere začetek je bil v ZDA, kjer je kot posledica močnega padca napihnenih cen v letu 2007, prišlo do poka nepremičninskega balona. Nastala je hipotekarna kriza, ki je tekom leta 2007 prerasla v finančno krizo (Global financial crisis 2007-2012, 2012). Ob poznavanju, tako finančne kot tudi močne trgovinske povezanosti Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA) in Evropske unije (v nadaljevanju EU), pa je bilo le vprašanje časa, kdaj se bo finančno-gospodarska kriza prenesla v evropsko gospodarstvo in s tem tudi v Slovenijo. V drugem poglavju so opredeljene temeljne značilnosti gradbeništva v Sloveniji in stanje v gradbeništvu v času finančne krize. Finančno-gospodarska kriza je močno zaostрила razmere v gradbeništvu tako v ZDA, EU kot v Sloveniji, saj je gradbeništvo eno največjih gospodarskih sektorjev, ki je zelo povezano tako z nepremičninskim kot hipotekarnim trgov. Tretje poglavje vsebuje praktični del diplomskega dela, kjer je najprej predstavljeno proučevano podjetje. V nadaljevanju je opisano poslovanje podjetja od začetka krize leta 2008 pa vse do leta 2011. Nato sledi analiza plačilne sposobnosti izbranega podjetja na kratki in dolgi rok. Najprej so analizirane postavke bilance stanja, na podlagi katerih sem nato izračunala kratkoročne in dolgoročne koeficiente plačilne sposobnosti ter jih proučila. Sledi presoja plačilne sposobnosti

s pomočjo izkaza denarnih tokov. Poglavje se konča s končnimi ugotovitvami o vplivu trenutne krize na plačilno sposobnost podjetja Marc. Diplomsko delo se zaključí s sklepom, kjer povzamem najpomembnejše ugotovitve, sledita pa še seznam uporabljenih literature in virov ter Priloge.

1 SVETOVNA GOSPODARSKA KRIZA

1.1 Pojem kriza

Beseda kriza izhaja iz grške besede »krisis«, ki pomeni prepír, presojo, grški glagol »krinein« pa pomeni hudo nevarno stopnjo ali težaven položaj (Vrečko, 2002, str. 2). V slovarju slovenskega knjižnega jezika (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2008, str. 350) je beseda kriza definirana kot stanje v gospodarstvu, ko se ugodne razmere za razvoj začnejo hitro slabšati. Kriza je časovno omejen proces, zato se po vrhuncu le-te, ob uporabi primernih ukrepov, začne vračanje v novo stanje. S tem se proces krize zaključí.

Beseda kriza ima na podlagi različnih avtorjev več pomenov, največkrat pa si jo razlagajo v slabem pomenu. Po mnenju Dubrovskega (2004, str. 13) je kriza pogosto uporabljena oznaka za težke in za prihodnost negotove, a odločilne položaje. Kriza se nanaša na številna področja naravnih, družbenih, ekonomskih in duševnih procesov ter ima lahko zelo različne razsežnosti. V svetovnem merilu so znani primeri, ko je bilo ogroženo premoženje ljudi in je kriza vplivala na ustaljene ter družbene pogoje. Kovač (1993, str. 342) krizo opredeli kot preobrat, prelom in veliko spremembo v utečenem načinu poslovanja ter ravnanja zaposlenih, kar pa predstavlja poleg grožnje in nevarnosti tudi priložnosti za izvedbo nujnih sprememb, mobilizacijo resursov ali samo streznitev in realno ocenjevanje zmožnosti podjetja.

1.2 Vzrok za nastanek trenutne svetovne gospodarske krize

Prvi vzrok krize v ZDA se je leta 2007 pokazal kot pok hipotekarnega balona. To je vodilo do zaostritve pogojev posojanja denarja na finančnem trgu, zmanjšala se je likvidnost, cene nepremičnin pa so začele padati. Posledično so začeli padati tudi delniški trgi, velike finančne institucije so propadle ali bile prodane, vlada pa je začela preko različnih reševalnih paketov reševati svoje finančne sisteme. Razvil se je tudi likvidnostni krč, saj je na medbančnem trgu vladalo nezaupanje (Global financial crisis, 2010).

Krivec za nastanek hipotekarno-finančne krize je veliko. Prvi krivec je finančni sistem, na katerega ljudje iz razvitega sveta, ki se z njim okoriščajo, težko pokažejo. Najprej so tu finančne kontrole, zatem celotni liberalni in finančni trg, ki ni popolno konkurenčen ter zato povzroča deformacije. Drugi krivec je ameriški kongres in druge državne ustanove razvitih držav, ki niso pravočasno reagirale z okrepljeno regulacijo, da bi preprečile rast hipotekarnega in finančnega balona. Tretji krivec so vodilni menedžerji velikih bank in drugih finančnih

ustanov, ki so sledili cilju povečevanja vrednosti delnic svojih podjetij s pomočjo rasti dobička ne glede na prevzeta tveganja, da bi bili nagrajeni z visokimi plačami in bonusi (Shiller, 2009, str. 1–4). Tveganja, ki so bila povezana z večjimi dobički, pa so se prek izvedenih finančnih instrumentov prenašala na druge udeležence (Baričič, 2011). Nenazadnje so za krizo krivi tudi naivni in nevedni kupci izvedenih finančnih instrumentov na osnovi ameriških hipotekarnih posojil v ZDA, Veliki Britaniji, posebno pa še v Evropi in drugje po svetu, ki so padli v zanko nakupa tveganj škodnih dogodkov, ki so bili potem tudi uresničeni (Global financial crisis, 2010).

Prikrivanju tveganj s pomočjo omenjenih izvedenih finančnih instrumentov rečemo listinjenje oziroma oblikovanje finančnih instrumentov, izvedenih iz osnovnega posla (Štiblar 2008, str. 85). Namesto, da bi posojilodajalec neposredno posodil denar posojilojemalcu, pri čemer bi se osebno domenila za pogoje posojila in bila seznanjena s ceno in tveganji posla, se je med njiju vrinilo kar sedem različnih posrednikov. To so hipotekarni posrednik, banka, originator oziroma finančna skrbniška družba, upravljavec terjatve do začetnega posojilojemalca, upravljavec novega vrednostnega papirja, podjemnik novega izvedenega finančnega instrumenta, agencija za ocenjevanje bonitete in zavarovalnica. Naloga teh posrednikov je bila, da razpršijo tveganje (Štiblar, 2008, str. 88).

Ti posredniki so s finančnimi inovacijami, kot so hipotekarne obveznice, zadolžnice in zavarovanja, tveganje zapakirali do neprepoznavnosti. To so strokovnjaki poimenovali legalna piramidna shema. Vsak akter v tej shemi zahteva za svojo finančno storitev provizijo in tako povzroča rast stroškov posla, kar pa se lahko poplača, če tržna cena originalne hipoteke narašča. Ker imajo vsi, razen zadnjega kupca vrednostnega papirja, motiv k izdaji čim več posojil, povečujejo povpraševanje po nepremičninah in dvigujejo ceno le-teh. To je povzročilo napihovanje nepremičninskega balona, ki je počil leta 2007 (Štiblar, 2008, str. 89).

Banke in finančne institucije so ponujale ustvarjene finančne instrumente po ugodnih cenah (z namenom, da se bi rešili tveganj) naivnim kupcem. Ti so jih kupili, ne da bi se zavedali tveganja neplačila prvotnega hipotekarnega posojilojemalca. Prodaja tveganj iz osnovnega posla je povečevala likvidnost v sistemu in celotno posojilno aktivnost izmaknila strogi kontroli centralnih bank. Tako je postal nadzor bank nepomemben in nemočen, posledično pa tudi ukrepi monetarne politike. Finančni in monetarni balon se je začel napihovati zunaj sektorja poslovnih bank, v finančnih ustanovah, ki v svojem emitiranju niso bile dovolj nadzorovane (Štiblar, 2008, str. 87).

Po piramidni shemi se je predpostavljalo, da bodo kupci hiš odplačevali hipotekarno posojilo, saj naj bi cene nepremičnin še naprej rasle. Po prvem poku hipotekarnega balona leta 2007, se je shema podrla in to je tudi povzročilo pok finančnega balona. Hipotekarni posojilojemalci so kaj kmalu ugotovili, da ne morejo odplačevati anuitete posojil. Hipotekarne obveznice niso bile servisirane in tako tudi tranše novo izvedenih finančnih instrumentov CDO (angl. *collateralized*

debt obligation – v nadaljevanju CDO). Gre za zadolžnice, ki temeljijo na hipotekarnih obveznicah. Znotraj njih so bila zapakirana in razpršena drugorazredna hipotekarna posojila, zato niso vračale obljubljenega. Imetniki hipotekarnih obveznic niso vedeli, kakšno tveganje je v njih, zato so jih začeli hitro prodajati, kar jim je dodatno znižalo ceno, saj jih ni nihče več želel kupovati. Kmalu so finančne ustanove ostale na aktivih z nelikvidnimi CDO, na pasivi pa so morale izplačevati depozite. Da ne bi iz likvidnostnih razlogov propadle, so se morale dodatno zadolževati na denarnem trgu, kjer pa je začelo likvidnosti zmanjkovati. Banke niso bile več pripravljene posojati denar drugim bankam, tudi po višjih obrestnih merah ne, ker jih je skrbelo, da ga ne bodo več dobile nazaj. Da se ne bi zlomil celotni bančni in finančni sistem, so morale za dodatno likvidnost bank poskrbeti centralne banke iz primarne emisije (Štiblar, 2008, str. 90).

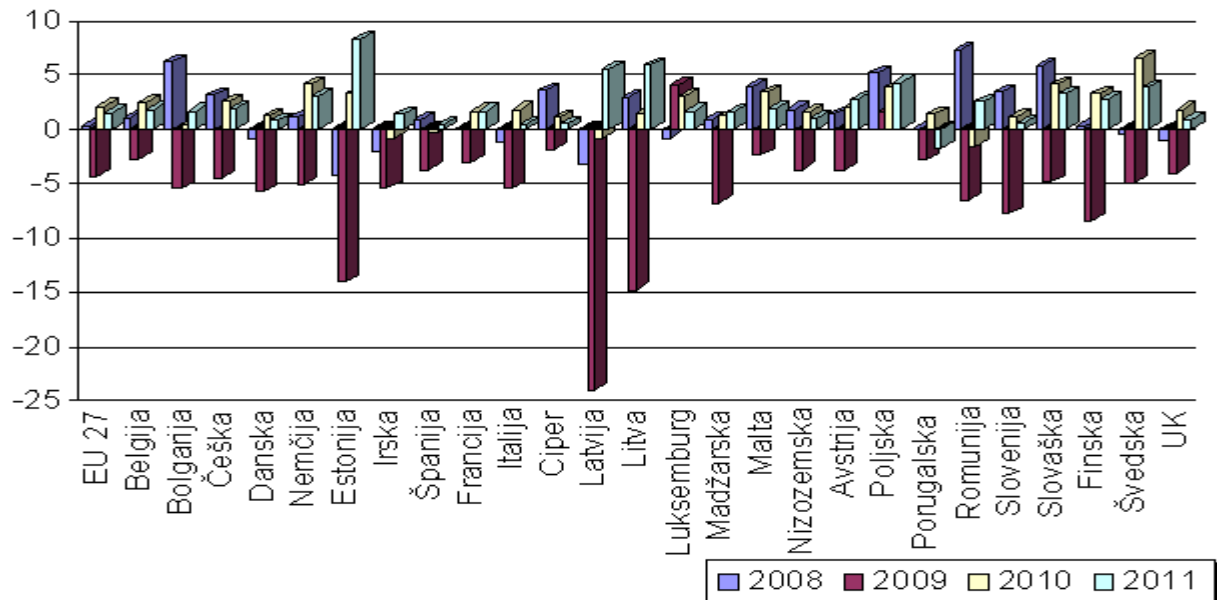
1.3 Vpliv trenutne krize na Evropo

Evropa ni bila neobčutljiva na dogodke v ZDA, ampak ravno nasprotno. Oktobra 2008 so bile v Evropi, poleg bank v Veliki Britaniji – državne in centralnobančne, pomoči potrebne tudi številne druge velike evropske banke. Vse močnejša je bila tudi kriza na nepremičninskem trgu, predvsem v Veliki Britaniji, Španiji in na Irskem. Praktično so vse razvite evropske države v letu 2008 z garancijami in dokapitalizacijo reševale svoje vodilne banke, občasno tudi zavarovalnice in druge finančne ustanove. Sklicanih je bilo tudi vse več srečanj šefov vlad EU – 27 (Evropska unija s 27 državami članicami) in EMU (Ekonomska monetarna unija), na katerih so oblikovali enotni pristop k reševanju finančne krize. Kot najpomembnejši cilj si je EU izbrala obnovev zaupanja na finančnih trgih in omejitev posledic finančne krize v gospodarstvu (Štiblar, 2008, str. 95–97).

Leta 2010 se je gospodarska aktivnost v evrskem območju upočasnila in je znašala 2,0 %, leta 2011 pa se je v državah evrskega območja znižala še bolj od pričakovanj, saj je znašala le 1,5 %. Nadaljevanje slabih razmer pa se napoveduje tudi za leto 2012, kar nakazujejo kazalniki razpoloženja. Za leto 2012 se na evrskem območju napoveduje 0,5-% krčenje gospodarske aktivnosti, saj večina vrednosti kratkoročnih kazalnikov gospodarske aktivnosti ostaja nizka (ti so: izvoz blaga, obseg industrijske proizvodnje predelovalnih dejavnosti, vrednost opravljenih gradbenih del, prihodek v trgovini na drobno, trg dela, saldo tekočega računa plačilne bilance). Kot glavni razlog za znižanje napovedi ekonomisti navajajo stopnjevanje dolžniške krize, saj naj bi razdolževanje bank in fiskalna konsolidacija kratkoročno vplivali na konjunkturo. V alternativnem scenariju ocenjujejo, da bi bila v primeru nadaljnje poglobitve dolžniške krize, gospodarska aktivnost leta 2012 v evrskem območju še za 4 % nižja, od že napovedane. To bi seveda imelo še večje negativne učinke na svetovno gospodarstvo (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, v nadaljevanju UMAR, 2012a, str. 7). Tudi v prvih dveh četrtletjih 2012 institucije pričakujejo padec gospodarske aktivnosti, postopna krepitev gospodarske aktivnosti se pričakuje šele od druge polovice leta 2012 naprej (UMAR, 2012b, str. 4). Na Sliki 1 je vidno, kako se je gibala rast BDP-ja v državah EU od leta 2008 do 2011.

Slabe gospodarske razmere so se odražale tudi na trgu dela, saj se je stopnja brezposelnosti v evrskem območju med junijem in novembrom 2011 povečala za 0,3 odstotne točke na 10,3 %. Novembrska gibanja plač so zaznamovala izplačila trinajstih plač in božičnic, katera so bila najnižja v zadnjih šestih letih (UMAR, 2012a, str. 3).

Slika 1: Rast BDP-ja v državah EU od leta 2008 do 2011

Vir: Eurostat, Real GDP growth rate, 2011, str. 1.

Cene življenjskih potrebščin so se v evrskem območju leta 2011 povišale bolj kot v letu 2010. Ključni razlog za inflacijo je bilo povišanje cen energentov, zaradi vpliva višjih cen nafte na začetku leta 2011 in cen hrane konec leta 2010 na svetovnih trgih. Cene nafte še vedno naraščajo, cene neenergetskih surovin pa so stabilne (UMAR, 2012a, str. 3). Razmere na finančnih trgih so januarja 2012 ostale zaostrene. Ponovno je prišlo do znižanja bonitetnih ocen v devetih državah evrskega območja (Ciper, Italija, Portugalska in Španija po 2, Avstrija, Francija, Malta, Slovaška ter Slovenija po 1 bonitetno oceno).

Razmere v mednarodnem okolju pa so se v zadnjih mesecih še poslabšale, predvsem zaradi močno zmanjšanega zaupanja v sposobnost reševanja javnofinančnih problemov držav evrskega območja (UMAR, 2012b, str. 4).

1.4 Vpliv trenutne krize na Slovenijo

Gospodarska kriza je v Sloveniji nastala kot posledica hipotekarne krize v ZDA, ki je močno vplivala na vse države po svetu. Za Slovenijo je pomembno, da se je nanjo pripravljala že kar nekaj časa, vladni ukrepi pa se zaradi krize vse bolj zaostrejejo. Slovenija je imela malo naložb na ameriškem finančnem trgu, tako da kriza ni imela direktnega vpliva na slovenske banke,

vendar so se posledice odražale v obliki pomanjkanja likvidnosti, nezaupanja v medbančni trg in s povečanjem tveganj. Z zaostritvijo finančne krize so se tuji finančni viri bank začeli krčiti. Kriza se je dotaknila ne samo bančnega sektorja, temveč je vplivala tudi na realno gospodarstvo, saj je Slovenija odprto in hkrati majhno gospodarstvo, ki je zelo povezano in hkrati tudi odvisno od svojih mednarodnih partnerjev (Štiblar, 2008, str. 142).

Mrak (2009, str. 1) opredeljuje tri faze prenašanja krize v Slovenijo:

1. faza (avgust 2007–avgust 2008) finančna kriza:

- kriza prizadene institucije s tako imenovanimi »strupenimi« papirji (slovenske finančne institucije so jih imele malo);
- učinek finančne krize na realni sektor je še omejen.

2. faza (september 2008–oktober 2008) prenos krize na realni sektor:

- praktična omrtvičenost medbančnega trga je močno zaostрила probleme s financiranjem realnega sektorja;
- padec cen nepremičnin nakazuje na problem v tem sektorju, število gradbenih del je bistveno nižje.

3. faza (od novembra 2008 dalje) popolna gospodarska in finančna kriza:

- drastičen padec gospodarske aktivnosti v ključnih EU partnericah, EU v recesiji;
- kriza prizadene področje gradbeništva, avtomobilske industrije, industrijo trajnih potrošnih dobrin.

Finančna kriza se je najmočneje prenašala v realni sektor gospodarstva preko (Štiblar, 2008, str. 167):

- Posojilnega krča, saj posojil skoraj ni več, oziroma so le-ta kratkoročna in predraga. To je glavni razlog za plačilno nedisciplino. Ker ni posojilne podpore bank, gospodarski subjekti s podaljševanjem plačevanja financirajo lastno proizvodnjo in trgovino.
- Zmanjšanje izvoza zaradi recesije v tujini povzroča padec proizvodnje in investicij v podjetjih.
- Zmanjševanje plač in celo odpuščanja zmanjšujejo potrošnjo. Potrošniki se tako vedejo bolj racionalno in posledično se zmanjšuje nakup luksuznih in trajnih dobrin, zmanjšuje pa se tudi količina nujnih dobrin.

Kriza je torej vplivala tudi na Slovenijo, na kar opozarja gibanje kratkoročnih kazalnikov v zadnjem četrtletju lanskega leta, ki kažejo upočasnitev gospodarske aktivnosti v Sloveniji. Med te kazalnike uvrščamo izvoz blaga, vrednost opravljenih del v gradbeništvu, realni obseg proizvodnje predelovalnih dejavnosti in realni prihodek v trgovini na drobno. Aktivnost v gradbeništvu je v drugi polovici leta 2011 stagnirala na zelo nizki ravni in se še ni okrepila (UMAR, 2012a, str. 8).

Razen v gradbenem sektorju, kjer se je ob poglobljenem padcu aktivnosti v letu 2011 okrepilo tudi zmanjšanje števila zaposlenih, so se v ostalih dejavnostih zasebnega sektorja negativna gibanja umirila. To se nanaša predvsem na sektor predelovalne dejavnosti. V izobraževanju, zdravstvu in socialnem varstvu, informatiki, komunikacijah in zavarovalništvu pa se število delovno aktivnih še naprej povečuje. Stanje delovne aktivnosti po področjih dejavnosti je razvidno v Tabeli 1.

Tabela 1: Delovno aktivni po področjih dejavnosti

	Število v 1.000				Sprememba števila			
	2010	XI 10	X 11	XI 11	10/09	XI 11/ X 11	XI 11/ XI 10	I-XI 11/I- XI 10
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	33,4	33,3	38,1	38,1	-4.437	-14	4.785	5.360
B Rudarstvo	3,0	3,0	2,9	2,8	-308	-9	-138	-116
C Predelovalne dejavnosti	188,6	187,9	186,8	186,6	-11.253	-164	-1.284	-4.158
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	8,0	8,0	8,0	8,0	54	22	-11	-97
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja	9,2	9,2	9,7	9,6	138	-25	430	223
F Gradbeništvo	78,5	75,8	66,2	65,0	-8.231	-1.230	-10.844	-10.771
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	111,8	110,8	109,5	109,5	-2.842	26	-1.275	-2.243
H Promet in skladiščenje	47,9	47,7	46,7	36,7	-1.874	-22	-1.027	-986
I Gostinstvo	33,2	32,6	32,4	32,3	-806	-157	-364	-826
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	22,6	22,8	22,6	22,7	59	68	-119	102
K Finančne in zavarovalne dejavnosti	24,3	24,4	24,0	23,9	-208	-37	-524	-91
L Poslovanje z nepremičninami	4,3	4,3	4,0	4,0	-34	0	-306	-220
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	46,8	47,8	48,1	48,1	2.037	-67	242	1.125
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	26,4	26,8	26,5	26,7	840	144	-119	-17
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne soc. varnosti	52,0	52,0	51,3	51,4	502	66	-665	-697
P Izobraževanje	63,5	64,7	65,2	65,5	1.833	297	738	1.144
Q Zdravstvo in socialno varstvo	53,2	53,8	54,6	54,7	1.080	121	960	876
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	14,2	14,2	13,9	13,9	125	5	-292	-339
S Druge dejavnosti	13,5	13,5	13,3	13,3	185	-19	-208	-202

Vir: UMAR, Ekonomsko ogledalo, 2012, str. 14.

2 GRADBENIŠTVO V SLOVENIJI

Standardna klasifikacija dejavnosti gradbeništvo uvršča v skupino F. Obsega splošno in specializirano gradbeništvo za stavbe ter inženirske objekte, instalacije in zaključna dela v

stavbah, tako na novogradnjah, kakor tudi obnovitvena dela, popravila, vzdrževanje, postavljanje montažnih stavb ali objektov na gradbiščih in gradnjo začasnih objektov (Statistični Urad Republike Slovenije, v nadaljevanju SURS, 2008, str. 97).

V **splošno gradbeništvo** spada gradnja celotnih stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, gradnja inženirskih objektov, kot so na primer avtoceste, ceste, predori, železniške proge, letališča, kanalizacija in podobno. Ta dela se lahko opravljajo za svoj račun, plačilo ali po pogodbi. Posamezna dela ali celo dela v celoti lahko opravijo podizvajalci. K **specializiranemu gradbeništvu** pa prištevamo gradnjo delov stavb in inženirskih objektov ali pripravljala dela v ta namen. K specializiranemu gradbeništvu uvrščamo dela, kot so temeljenje, vrtanje vodnjakov za vodo, betonska dela, zidanje, tlakovanje, pokrivanje streh in podobno (SURS, 2008, str. 97).

2.1 Temeljne značilnosti gradbeništva v Sloveniji

Gradbeni sektor ima določene skupne značilnosti in posebnosti, zaradi katerih se razlikuje od drugih panog. Te so:

- Velikost gradbeništva kot panoge, saj se sprememba v obsegu proizvodnje gradbeništva odraža v velikosti družbenega produkta, neposredno in posredno. Gradbeništvo je v letu 2011 ustvarjalo 4,7 % celotnega bruto domačega proizvoda. Med gospodarskimi družbami prevladujejo mala podjetja, enako kot v vseh drugih državah Evrope (UMAR, 2012a, str. 4).
- Delovno intenzivni sektor, ki je močno odvisen od tuje delovne sile
Za gradbeništvo je značilno, da je izrazito delovno intenzivni sektor z visoko mobilnostjo delovne sile in visoko stopnjo nesreč. Z razvojem novih tehnologij so se v gradbeništvu pojavile zahteve po novih načinih gradnje in s tem potreba po delavcih s posebnimi sposobnostmi in znanji (Mencinger, 1990, str. 84). Na drugi strani pa se gradbeništvo sooča z uvozom tuje delovne sile, ki nima dovolj strokovnih znanj in izkušenj (Gospodarska Zbornica Slovenije, v nadaljevanju GZS, 2003, str. 18).
- Prisotnost velike stopnje zadolženosti
Težava, s katero se sooča gradbeništvo, je prekomerno zadolževanje, kar dokazuje tudi visok koeficient zadolženosti, ki je med vsemi dejavnostmi največji prav v gradbeništvu. Koeficient zadolženosti kaže, kolikšen del svojih sredstev podjetje financira z dolgoročnimi in kratkoročnimi obveznostmi, namesto z lastnimi viri. Kaže torej, kakšna je stopnja dolžniškega financiranja, oziroma kakšna je odvisnost podjetja od zunanjih virov financiranja. Vrednost kazalnika je v gradbeništvu že od leta 2002 višja od 0,5 (SURS, 2010, str. 1).
- Likvidnostne težave v gradbeništvu so na eni strani povezane z visokimi investicijami v gradbene projekte, zaradi česar je gradbeni sektor zelo občutljiv na spremenjene pogoje financiranja in na drugi strani z upadanjem kreditne ekspanzije. Gospodarsko-finančna kriza je vodila v zmanjšanje kreditne ekspanzije preteklih let in dodatno poostrila

likvidnostne težave zaradi pomanjkanja likvidnih sredstev (Ministrstvo za gospodarstvo, 2011, str. 48).

- **Prisotnost plačilne nediscipline**

Gradbeništvo lahko uvrstimo med sektorje z največjim obsegom neplačanih obveznosti, le-te pa so velikokrat povezane z neplačevanjem države, ki se je izkazala za slabega plačnika in se velikokrat ne drži plačilnih rokov, zaradi izgovarjanja na omejena proračunska sredstva (GZS, 2003, str. 16). Zaradi predolгих rokov in zamud pri plačilih so prizadeta zlasti majhna in srednje velika podjetja (Ministrstvo za gospodarstvo, 2011, str. 36). Največji znesek neporavnanih obveznosti je bil tako decembra 2010 in decembra 2011, prav na področju gradbeništva (UMAR, 2012a, str. 11).

- **Prisotnost močne konkurence**

Konkurenca v gradbeništvu je velika za vsako področje gradbenih del, razen v gradnji cest, kjer konkurence skorajda ni. Gradbena podjetja so tako velikokrat pripravljena popuščati pri ponujenih cenah, ne pa graditi na večji kakovosti (Pavlin, 2010, str. 1).

- **Druge značilnosti**

Tu lahko omenim le veliko stopnjo korupcije in davčnih utaj ter velik vpliv na naravno okolje. Ravno gradbeni sektor je panoga, ki je najbolj dovzetna za korupcijo, predvsem na področju vladnih razpisnih projektov. Podkupovanje in medsebojno dogovarjanje velikokrat vodi v prekomerno podražitev gradbenih projektov. Pomemben je tudi okoljski vpliv, predvsem v obliki odpadkov, ki nastajajo v gradbeništvu in obsegajo približno četrtno vseh odpadkov (Špacapan, 2008, str. 13).

2.2 Gradbeništvo v času trenutne finančne krize

Prve znake prenosa finančne krize na slovensko gospodarstvo lahko opazimo v upadanju industrijske proizvodnje in dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih že v tretjem četrtletju leta 2008. Do upada dodane vrednosti v gradbeništvu pa je prišlo nekoliko z zamikom, in sicer v zadnjem četrtletju leta 2008 (SURs, 2010 str. 1; GZS, 2009, str. 3). H konjunkturi v gradbeništvu, ki je trajala približno od leta 2006 do 2008, je največ pripomogla gradnja avtocestne mreže, investicije v industrijo in turizem ter stanovanjska in ekološka gradnja (Špacapan, 2008, str. 13). Gradbeništvo se je po obdobju konjunktura začelo postopoma ohlajati in kazati na prve znake krize, kar se je pokazalo v upadanju temeljnih kazalcev v gradbeništvu (ti so industrijska proizvodnja, dodana vrednost, obseg gradbenih del doma in v tujini ter zaposlenost) ter poslovnih tendenc v gradbeništvu, o katerih bom več pisala v naslednjem poglavju. Obseg gradbenih del se je najbolj skrčil v gradnji nestanovanjskih stavb, predvsem poslovnih stavb, in v gradnji inženirskih objektov, predvsem cest (UMAR, 2009, str. 18).

UMAR ocenjuje, da je gospodarska finančna kriza prizadela gradbeništvo na dveh bistvenih ravneh (Ministrstvo za gospodarstvo, 2011, str. 5):

1. raven je znižanje naročil, tako zasebnega kot javnega sektorja, ki je bilo posledica poslabšanja gospodarskih razmer in upada gospodarske rasti, kar je povezano tudi s slabšo dostopnostjo do zunanjih finančnih virov gradbenih podjetij. Upadle so državne investicije v gradnjo cestne infrastrukture, nove infrastrukturne projekte pa je zavirala finančna nezmožnost plačevanja podjetij in države, zaradi vse manj dobljenih kreditov ter posojil s strani bank.
2. raven, preko katere se je finančna in gospodarska kriza odrazila v gradbeništvu, pa predstavlja upad prodaje nepremičnin in visoka zadolženost gradbenih podjetij. V letih 2009 in 2010 je upadla prodaja nepremičnin, in sicer tako stanovanjskih kot poslovnih, ki so bila načrtovana ali celo zgrajena v času, ko je gradbeništvo še doživljalo visoko rast. Na drugi strani se je močno povečala nelikvidnost pri gradbenih izvajalcih in podizvajalcih, saj so se ti investicijski projekti financirali z neporavnanimi plačili.

2.2.1 Gibanje temeljnih kazalcev v gradbeništvu

Do upadanja obsega proizvodnje celotne industrije in predelovalnih dejavnosti je prišlo že v tretjem četrtletju leta 2008, ko sta obseg industrijske proizvodnje in obseg proizvodnje predelovalnih dejavnosti upadla za 7,3 oziroma 7,5 %. Večji upad obsega proizvodnje v industriji gradbenega materiala je bil opazen v zadnjem četrtletju leta 2009 in v prvem četrtletju leta 2010, v katerem je prav tako prišlo do upada obsega proizvodnje v celotni industriji (SURS, 2010, str. 1).

Skupna dodana vrednost slovenskega gospodarstva je bila v tretjem četrtletju leta 2011 za 0,8 % manjša kot leta 2010. To je zlasti posledica prekinjene rasti dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih. Hkrati se nadaljuje zmanjševanje obsega gradbene dejavnosti, kljub nekoliko manjšemu padcu v tretjem četrtletju je lansko zmanjševanje dodane vrednosti v gradbeništvu še vedno zelo negativno vplivalo na rast BDP (SURS, 2010, str. 2).

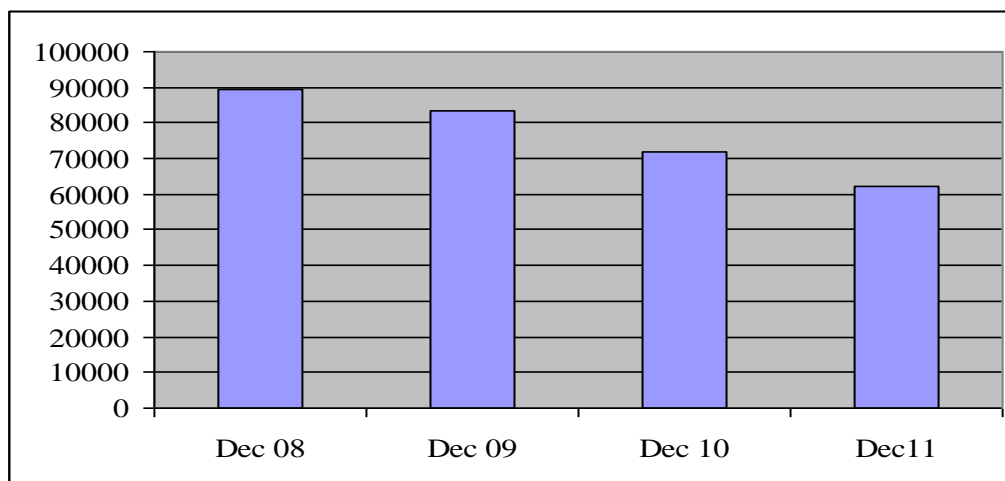
Slovenska gradbena podjetja so leta 2010 v Sloveniji opravila za 2.406 milijonov evrov gradbenih del ali za 16,2 % manj kot leto pred tem. Vrednost gradbenih del, opravljenih na stavbah, je bila nižja za 14,6 %, in sicer predvsem zaradi nižje vrednosti gradbenih del, opravljenih na stanovanjskih stavbah (za 39,3 %). Vrednost gradbenih del, opravljenih na inženirskih objektih, je bila nižja za 17,7 %. V primerjavi z letom 2008, ko je bilo opravljenih za 3.551 milijonov evrov gradbenih del, je bilo zmanjšanje 32,3-%. Vrednost gradbenih del, opravljenih decembra 2011, je bila v primerjavi z decembrom 2010 nižja za 21,9 %. Vrednost gradbenih del na stavbah je bila nižja za 43,2 %, vrednost gradbenih del na gradbenih inženirskih objektih pa za 3,0 % (SURS, 2010, str. 2).

Gradbeništvo je v Sloveniji tretja največja dejavnost po številu delovno aktivnih. Tudi po številu delovno aktivnih je bil vrhunec te dejavnosti v letu 2008, in sicer je bilo takrat v gradbeništvu v povprečju delovno aktivnih skoraj 88.000 oseb. Z upadanjem gradbene

aktivnosti se je število delovno aktivnih naglo zmanjševalo. V primerjavi z oktobrom 2008, ko je bilo v gradbeništvu delovno aktivnih največ oseb v zadnjih 10 letih (92.171), jih je bilo januarja 2012 delovno aktivnih le še 62.052, kar je za 33 % manj. Velik del delovne sile v gradbeništvu predstavljajo delavci migranti, ki so v večini primerov zaposleni za določen čas ali imajočasne pogodbe, zato so se delodajalci odločili, da najprej odpustijo njih in skušajo zadržati kvalificirane delavce (SURS, 2012, str. 1). Gibanje števila delovno aktivnih v gradbeništvu od leta 2008 pa vse do 2011, je prikazano v Sliki 2.

Največji izvozni trg za slovenska gradbena dela je v preteklih letih predstavljala Ruska federacija, kamor se je izvozilo kar 24,3 % celotne vrednosti gradbenih del v tujini. Leta 2011 je že bilo mogoče opaziti pozitivne trende na področju izvoza gradbenih del v tujino, predvsem na področju projektiranja, inženiringa in tehničnega svetovanja (Ministrstvo za gospodarstvo, 2011, str. 43).

Slika 2: Delovno aktivno prebivalstvo v gradbeništvu od leta 2008 do 2011

Vir: SURS, Gibanje gradbene dejavnosti v preteklem desetletju, 2012, str. 1.

Kazalniki o poslovnih tendencah, ki jih za vsako dejavnost izračuna Statistični Urad Republike Slovenije, za gradbeništvu kažejo nekoliko boljše sliko kot temeljni kazalci v gradbeništvu. Kazalnik zaupanja v gradbeništvu je decembra 2011 dosegel najvišjo vrednost po začetku krize, čeprav je ta še vedno precej nižji kot pred njenim začetkom. Podobno kažejo pričakovana naročila, kjer je decembra 2011 več podjetij pričakovalo povečanje naročil kot njihovo zmanjšanje in ta kazalnik se celo še izboljšuje. Tudi vrednosti kazalnikov pričakovanj se postopoma zvišujejo, čeprav so še vedno nižje od dolgoletnega povprečja. Mednje štejemo pričakovana skupna naročila, pričakovano zaposlovanje in pričakovane cene. Podjetja ocenjujejo, da imajo zagotovljenega dela za približno 3 mesece in pol, na vrhuncu gradbene aktivnosti pa so ga imele za več kot 5 mesecev (SURS, 2012, str. 1).

3 VPLIV KRIZE NA PLAČILNO SPOSOBNOST PODJETJA MARC

3.1 Predstavitev podjetja

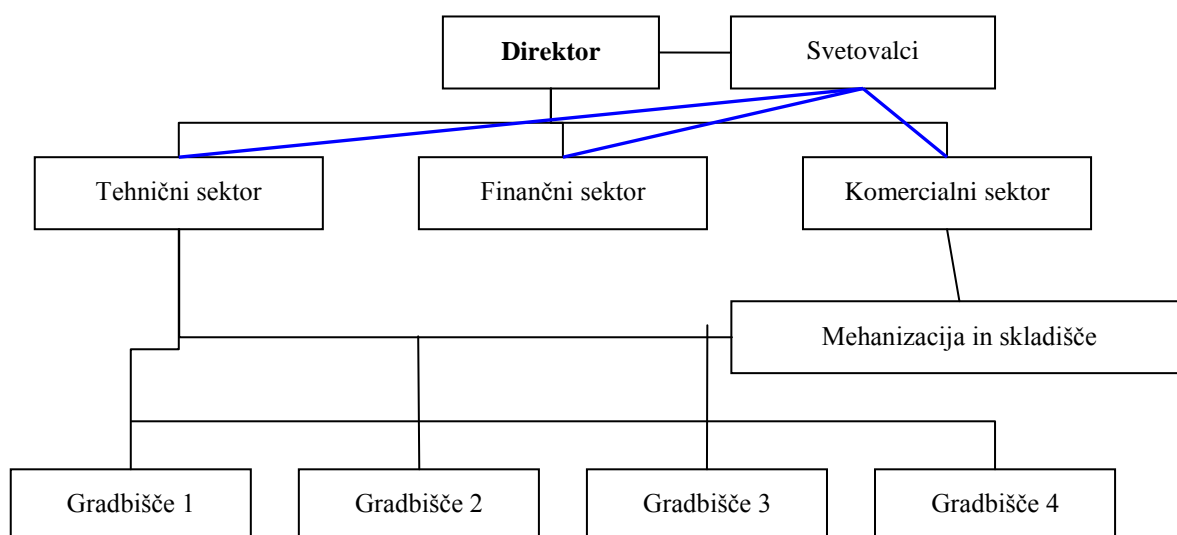
Podjetje se je razvilo iz obrti, ki jo je leta 1956 ustanovil gospod Jože Marc. Sprva je kot samostojni podjetnik deloval na področju gradenj manjših objektov, s spretnim poslovanjem in načrtovanjem pa je obrt prerasla v dobičkonosno dejavnost, v kateri je bilo zaposlenih po več deset delavcev. Obvladovanje dejavnosti in gospodarnost je vodila do razširitve poslovanja.

Leta 1990 sta obrt prevzela njegova sinova in jo preoblikovala v podjetje Zidarstvo Marc d.o.o. Z dinamičnim in inovativnim pristopom vodenja, se je podjetje razvilo v eno najhitreje razvijajočih se podjetij na severno primorskem.

Leta 2000 se je podjetje preoblikovalo v Marc Gradbeno podjetje, d.o.o. Danes je to podjetje po velikosti in uspešnosti na 10. mestu v gradbeništvu (Marc d.o.o., 2009b, str. 4).

Podjetje je bilo leta 1990 registrirano, kot družba z omejeno odgovornostjo, katere dejavnost so vse faze gradbenih del na objektih nizkih in visokih gradenj. V podjetju je zaposlenih okrog 54 ljudi. Za to, da je v podjetju delo učinkovito, je potrebna dobra organiziranost zaposlenih, ki je prikazana v Sliki 3.

Slika 3: Organigram podjetja

Vir: Marc d.o.o., Predstavitev podjetja, 2009, str. 6.

Večina podjetij v upanju na uspešno delovanje opredeli vizijo, poslanstvo in cilje podjetja. Vizija predstavlja grobo sliko podjetja v daljni prihodnosti, poslanstvo pa predstavlja opis neposredne prihodnosti podjetja z jasno navedbo področja poslovanja, odnosa do naravnega

okolja in oblikovanja norm ter vzorcev obnašanja podjetja v poslovnem svetu. Vsebovati mora glavne namene, želje in razloge za obstoj podjetja (Hočevar, Jaklič & Zagoršek, 2003, str. 70–74). Cilji podjetja opredeljujejo želeni izid, ki ga želi podjetje doseči s svojim delovanjem (Melavc & Novak, 2007, str. 44). Tudi podjetje Marc je opredelilo svojo vizijo, poslanstvo in cilje (Marc d.o.o., 2009b, str. 5–6).

▪ **Vizija**

Podjetje želi postati merilo med gradbenimi podjetji za kakovostno in racionalno izvajanje celovitih rešitev pri gradnji objektov v osrednji in zahodni Sloveniji, ob tem, da bi postali prepoznavni tudi v širšem prostoru.

▪ **Poslanstvo**

Zagotavljati želijo kakovostno in racionalno izvedbo na področju graditve objektov ter ustrezen donos na kapital za lastnike. Investitorjem zagotavljajo, da bodo objekti optimalni glede na kakovost gradnje, rok izgradnje in glede na potrebna finančna sredstva. Gradnja naj bi potekala skladno z najnovejšimi dognanji in dolgoletno tradicijo na področju gradbeništva. Njihova želja je postati finančno močno srednje veliko gradbeno podjetje, kar bi omogočalo konstanten razvoj podjetja. Podpirajo dejavnosti, ki pozitivno vplivajo na naravno okolje in skrb za ohranitev čistega in zdravega naravnega okolja za prihodnje rodove. Velik pomen dajejo razvijanju potencialov in nagrajevanju vseh posameznikov glede na dosežene rezultate.

▪ **Cilji podjetja po področjih**

1. Ekonomski:

- srednje veliko gradbeno podjetje po sredstvih in prihodkih;
- finančni kazalniki podjetja morajo biti primerljivi z najboljšimi podjetji v panogi.

2. Zaposleni in tehnološki procesi:

- v podjetju mora potekati stalen proces izobraževanja zaposlenih;
- podjetje se bo usmerilo v obvladovanje tehnoloških procesov v gradbeništvu z uvajanjem najnovejših metod dela, ki bodo prijazne za zaposlene kot tudi za naročnike.

3. Odnos do naročnikov:

- podjetje želi pridobiti sloves, da se sklenjenih dogovorov drži v kakovostnem, rokavnem in finančnem smislu;
- zaposleni v podjetju se morajo do naročnikov obnašati poslovno korektno in inovativno.

4. Odnos do konkurence v dejavnosti:

- podjetje cilja, da bi med konkurenco imelo pozitivno podobo;
- menijo, da je treba vzpostaviti poslovno sodelovanje s podjetji, ki jih srečujejo na trgu v partnerskem in razvojnem smislu.

5. Odnos do dobaviteljev:
 - med dobavitelji želijo dobiti sloves korektnega naročnika, ki se drži dogovorjenega in je hkrati do dobavitelja zelo zahteven;
 - v čim večji meri želijo vzpostaviti partnerski odnos, kar bi pozitivno vplivalo na poslovanje podjetja kot tudi dobaviteljev.
6. Filozofija poslovanja in podoba podjetja v okolju:
 - podjetje mora v okolju pridobiti sloves kot korektno, stabilno, razvojno usmerjeno in družbeno odgovorno podjetje;
 - poskrbeti želijo, da s svojo dejavnostjo čimmanj vplivajo na naravno okolje, v katerem delujejo.

3.2 Poslovanje podjetja Marc v obdobju 2008–2011

Poslovno leto 2008 je bilo za podjetje Marc in druga podjetja v panogi edinstveno. Začetek leta je bil v znamenju velike konjunktura in s tem velikega povpraševanja na vseh nivojih. V sredini leta se je trend nekoliko umiril, stanje se je normaliziralo, ob koncu leta pa je že prišlo do velikega padca povpraševanja na vseh področjih. Za različne investitorje so zgradili objekte visoke gradnje, kot tudi objekte na področju nizke gradnje, ki so bili več ali manj uspešno realizirani. V tem letu so tudi povečali število investitorjev, vrednost izvedenih del pa je bila v okviru pričakovanj.

V letu 2009 je bila pred očmi podjetja kriza, ki je zajela ves svet. Ker je gradbeništvo ena od dejavnosti, ki se ob krizi najprej zaustavi, je bilo v začetku leta zmanjšano povpraševanje. To je bilo predvsem leto izzivov in tudi velikih priložnosti.

Poslovno leto 2010 je bilo zelo težavno. Gospodarska kriza, ki smo ji še vedno priča, se je še posebej močno odražala v gradbeništvu. Kljub zelo zaostrenim razmeram je podjetje realizacijo v letu 2010 precej povečalo, glede na poslovno leto 2009, vendar pa so bili objekti slabo ovrednoteni, saj so bili postavljeni z nizko ceno. Je pa tudi res, da so vsa gradbena podjetja delala z nizko ceno, s ciljem, da bi tako pridobila posle. V podjetju je bila posledica tega to, da so objekti postali negativni, saj so stroški gradnje preseglji ovrednoteno ceno objekta, zato je nastala izguba.

V letu 2011 je bil cilj ohraniti obseg realizacije na ravni leta 2010 oziroma ga za vsaj malo povečati, da se razmere v podjetju izboljšajo. Recept je bilo neprestano prilagajanje razmeram na trgu, predvsem pa izkoriščanje notranjih rezerv, obvladovanje stroškov in brezhlebna organizacija dela.

Poslovanje podjetja Marc se v letu 2010, v primerjavi s predhodnim letom, ni bistveno razlikovalo. Čisti prihodki od prodaje so bili v letu 2010 19,9 tisoč evrov, kar je za približno

8,8 % več kot leto prej. V letu 2011 pa so se čisti prihodki od prodaje, v primerjavi s predhodnim letom, zmanjšali za 8 %, ampak so bili vseeno večji kot leta 2009, ko so bili prihodki od prodaje skoraj enaki kot leta 2008. Čisti prihodki od prodaje in čisti poslovni izid je prikazan v Tabeli 2.

Tabela 2: Čisti prihodki od prodaje podjetja in njegov čisti poslovni izid

	2011	2010	2009	2008
Čisti prihodki od prodaje	15.846.293	19.900.379	10.599.783	10.588.941
Čisti poslovni izid	103.791	175.020	80.918	253.712

Vir: Marc d.o.o., Letno poročilo podjetja Marc, 2010, str. 26.

V tabeli 2 lahko vidimo, da je bil čisti poslovni izid v letu 2008 253.712 evrov, leta 2009 je znašal le 80.918 evrov, leta 2010 pa 175.020 evrov, torej se je v primerjavi s predhodnim letom izboljšal oziroma celo podvojil, ampak je po odločitvi vodstva, tako kot tudi vsa predhodna leta ostal nerazporejen. Leta 2011 je bil čisti poslovni izid nekoliko manjši, znašal je 103.791 evrov.

3.2 Analiza plačilne sposobnosti podjetja Marc

S plačilno sposobnostjo podjetja razumemo njegovo sposobnost, da v naprej dogovorjenih pogodbenih rokih poravnava svoje obveznosti. Slovenski poslovni finančni standardi ločijo dolgoročno in kratkoročno plačilno sposobnost. Kratkoročno plačilno sposobnost nekateri poimenujejo tudi likvidnost, dolgoročno plačilno sposobnost pa kot solventnost podjetja. **Kratkoročna plačilna sposobnost** podjetja pomeni, da je podjetje sposobno v kratkem roku zagotoviti likvidna sredstva, ki jih potrebujejo za pravočasno poravnavo svojih finančnih obveznosti (Bergant, 1993, str. 24). **Dolgoročna plačilna sposobnost** pa pomeni, da podjetje razpolaga z likvidnimi sredstvi dolgoročno in tako tudi poravnava vse svoje obveznosti, ki jih ima na dolgi rok (Bergant, 1993, str. 25). Za podjetje Marc bom v nadaljevanju iz podatkov o poslovanju za obdobje od leta 2009 do 2011 ugotavljala njegovo kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnost. Najprej pa bom predstavila podatke, iz katerih bom oblikovala informacije za analizo.

3.2.1 Analiza postavk bilance stanja

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično in pošteno prikazano stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov v določenem trenutku (na koncu poslovnega leta ali medletnega obdobja) za katero se sestavlja. Bilanco stanja lahko poimenujemo tudi izkaz finančnega stanja, saj prikazuje finančni položaj podjetja v določenem časovnem trenutku (Slovenski inštitut za revizijo, 2006, SRS34 str. 1). Poleg nje sodijo med temeljne računovodske izkaze še izkaz poslovnega izida, ki prikazuje prihodke in odhodke ter poslovni izid v poslovnem letu, izkaz denarnih tokov in izkaz gibanja kapitala. Računovodski izkazi

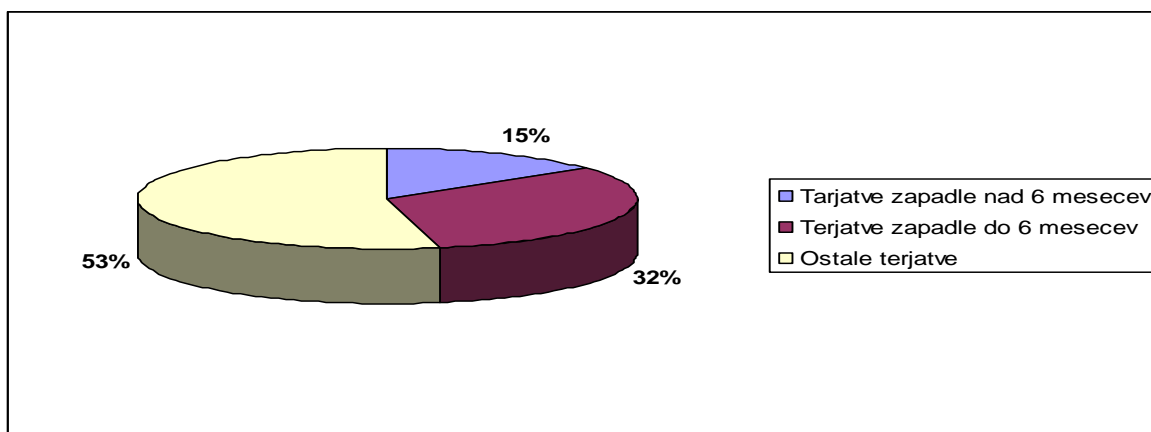
podjetja Marc so sestavljeni na osnovi Slovenskih računovodskih standardov (v nadaljevanju SRS) iz leta 2006 (Slovenski inštitut za revizijo, 2006, Uvod str. 1), ki jih morajo gospodarske družbe sestavljati za zunanje poročanje v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah.

V prilogi 1 je prikazana bilanca stanja sredstev in obveznosti do virov sredstev podjetja Marc na dan bilanciranja 31. 12. 2011 v primerjavi z letoma 2010 in 2009. Iz bilance stanja lahko preračunamo, da se je vrednost celotnih sredstev v letu 2010 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 15 %, leta 2011 pa so se v primerjavi z letom 2010 sredstva zmanjšala še za 5 %. Neopisana vrednost opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev je bila na zadnji dan poslovnega leta 2010 za 25.885 evrov višja kot leto prej, leta 2011 pa se je zmanjšala za 99.976 evrov, saj je znašala 3.404.837 evrov. Razlog zmanjšanja je obračunana amortizacija v letu 2011 v višini 216.046 evrov in istočasno povečanje za nove nabave v višini 116.071 evrov, kar potem predstavlja omenjeno zmanjšanje za 99.976 evrov. Največji nabavi sta se nanašali na nakup dveh gradbenih žerjavov. Največji del opredmetenih osnovnih sredstev predstavljajo zgradbe, in sicer poslovna stavba v Ajdovščini ter skladiščno-proizvodni prostor v Gojačah. V letu 2010 so se povečale dolgoročne finančne naložbe, in sicer zaradi nakupa 100-% deleža podjetja Kampa d.o.o., nastale pa so tudi odložene terjatve za davek zaradi začasno davčno nepriznanih odhodkov v zvezi z oblikovanimi rezervacijami, ki so bile priznane le v višini 50 %. Vrednost dolgoročnih finančnih naložb se v letu 2011 ni bistveno spremenila, odloženih terjatev na davek pa se je podjetje v tem letu rešilo.

Kratkoročna sredstva so v letu 2010, v primerjavi s predhodnim letom, manjša za približno 30 %, kot posledica zmanjšanja skoraj vseh postavk kratkoročnih sredstev, leta 2011 se je njihova vrednost še dodatno nekoliko zmanjšala, in sicer na 9.574.119 evrov. Zalog materiala podjetje ni imelo. Za podjetje predstavljajo zaloge nedokončani objekti, pretežni del le-teh pa so lastne investicije. Pretežni del kratkoročnih poslovnih terjatev predstavljajo terjatve do različnih občin in energetskih podjetij. Od vseh kratkoročnih terjatev iz leta 2010 v višini 5.524.088 evrov je za 806.073 evrov terjatev, ki so zapadle v plačilo pred več kot 6 meseci, od teh je za kar 42 % bil sprožen sodni postopek. Terjatev zapadlih od 0 do 6 mesecev je bilo 1.765.040 evrov, ostale terjatve v višini 2.952.975 evrov pa do konca proučevanega leta niso zapadle, kar je prikazano tudi v Sliki 4. Vidimo lahko tudi, da je bilo leta 2010 v podjetju skoraj 50 % zapadlih terjatev.

Roki plačil so s kupci podjetja določeni v pogodbah, ki znašajo od 30 do 120 dni, vendar so se ti zaradi zaostrenih razmer na trgu skrajševali in bili tako leta 2011 do največ 90 dnevni. Druge kratkoročne poslovne terjatve pa predstavljajo terjatve za predujme, terjatve za obresti in terjatve do države za davek na dodano vrednost. Kratkoročno odložene stroške predstavljajo stroški zavarovanja pri Zavarovalnici Maribor d.d. in Zavarovalnici Triglav d.d., in sicer tisti del stroškov, ki se nanašajo na naslednje poslovno leto.

Slika 4: Kratkoročne terjatve po zapadlosti iz leta 2010

Vir: Marc d.o.o., Letno poročilo podjetja Marc, 2010, str. 30.

Kapital podjetja se je v letu 2010 glede na leto 2009 povečal za približno 6 %, in sicer zaradi nekoliko večjega dobička, za katerega uprava vedno predlaga, da ostane nerazporejen. Prav tako se je kapital podjetja v letu 2011 povečal zaradi dobička tekočega leta v višini 103.444 evrov. Dolgoročne rezervacije so za podjetje dolgoročne bančne garancije za odpravo napak v garancijski dobi za izvedene objekte. Garancijske dobe so različne, in sicer od dveh do 15 let. Vse dolgoročne rezervacije so zavarovane s hipoteko na nepremičninah, in sicer s poslovnim prostorom v Ajdovščini in zemljiščem v Gojačah. Ostale garancije, ki jih podjetje izdaja (garancije za resnost ponudb, garancije za dobro izvedbo del) so kratkoročne in pri teh zavarovanje s hipoteko ni potrebno. Dolgoročne obveznosti iz financiranja sta predstavljali dve dolgoročni posojili, in sicer eno pri Abanki Vipi d.d. ter posojilo pri Hypo Alpe Adria Bank d.d., za namene financiranja treh različnih projektov. V letu 2011 je podjetje najelo še tri dodatne dolgoročne vire financiranja, predvsem za financiranje tekočega poslovanja. Vse te dolgoročne finančne obveznosti podjetje mesečno vrača. Pretežni delež (približno 95 %) dolgoročnih obveznosti iz poslovanja predstavlja dolgoročni dolg iz finančnega najema skladiščnega prostora v Gojačah, preostali delež (približno 5 %) dolgoročnih poslovnih obveznosti pa se nanaša na financiranje različne gradbene mehanizacije. V letu 2011 sta bila najeta dva nova finančna najema, in sicer za nakup dveh gradbenih žerjavov. Kratkoročne finančne obveznosti se nanašajo na različna kratkoročna posojila, najeta pri domačih bankah. Delež kratkoročnih poslovnih obveznosti do dobaviteljev je v letu 2010 predstavljalo 86,07 % vseh kratkoročnih poslovnih obveznosti, leta 2011 pa kar 99 % vseh kratkoročnih obveznosti. Obveznosti do dobaviteljev so pretežno nezavarovane, opaziti pa je vedno večjo tendenco zahtev po zavarovanju plačil, bodisi z menico kot garancijo za zavarovanje plačila oziroma z bančno garancijo. Obveznosti do zaposlenih se nanašajo na obveznost za decembrsko plačo prejšnjega leta.

3.2.2 Presoja kratkoročne plačilne sposobnosti s kazalniki

Kot sem že omenila, kratkoročna plačilna sposobnost ali likvidnost podjetja pomeni, da je podjetje sposobno v kratkem roku zagotoviti likvidna sredstva, ki jih potrebujejo za pravočasno poravnavo svojih finančnih obveznosti. Kratkoročno plačilno sposobnost merijo in ocenjujejo v obdobju do 1 leta.

Pri analizi kratkoročne plačilne sposobnosti sem uporabila podatke iz bilance stanja od leta 2009 do 2011 ob koncu poslovnega leta. Kazalnike likvidnosti bom izračunala s pomočjo podatkov o kratkoročnih sredstvih in kratkoročnih virih, ki so razvidni v Tabeli 3.

Tabela 3: Koeficienti likvidnosti podjetja Marc

Element	2011 v €	2010 v €	2009 v €	Indeks 2010/09	Indeks 2011/10
(a) Kratkoročna sredstva	9.574.119	10.145.390	14.265.288	71,1	94,4
(b) Kratkoročne terjatve	6.626.209	5.721.619	4.442.688	128,8	115,8
(c) Likvidna sredstva	513.696	749.637	449.426	166,80	68,53
(č) Kratkoročne obveznosti	7.816.692	9.202.245	12.243.929	75,2	84,9
Koeficienti likvidnosti	2011	2010	2009	Indeks 2010/09	Indeks 2011/10
Kratkoročni koeficient (a/č)	1,225	1,102	1,165	94,6	111,2
Pospešeni koeficient (b+c/č)	0,913	0,703	0,400	175,8	129,9
Hitri koeficient (c/č)	0,066	0,081	0,037	218,9	81,5

Vir: Podjetje Marc d.o.o., Bilanca stanja podjetja Marc 2011, 2010 in 2009, str. 1-2

Kratkoročni koeficient podjetja sem izračunala po SRS 29.31 f, kaže pa razmerje med kratkoročnimi sredstvi podjetja in njegovimi kratkoročnimi obveznostmi. Priporočena vrednost tega koeficienta je okrog 2, vendar je njegova optimalna vrednost v praksi odvisna od vsakega podjetja posebej in od dejavnosti v kateri posluje (Zaman Groff, Hočevar & Igličar, 2007, str. 292).

Leta 2011 je kratkoročni koeficient podjetja Marc znašal 1,225, leta 2010 je bil 1,102, v predhodnem letu pa 1,165. Koeficient za leto 2010 je v primerjavi z letom 2009 manjši za 5,4 %, leta 2011 pa se je izboljšal za 11,2 %. Zmanjšanje koeficienta v letu 2010 bi lahko pripisala precej manjšemu obsegu kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti v primerjavi s predhodnim letom. Kratkoročni koeficient 1,102 pove, da so bila celotna kratkoročna sredstva 10,2 % večja od kratkoročnih obveznosti, kar pomeni, da ima podjetje za poravnavo enega evra kratkoročnih obveznosti na voljo 1,102 evra kratkoročnih sredstev, medtem ko je bilo v letu 2009 to razmerje ugodnejše (1,165 evra na 1 evro obveznosti). Vidimo lahko, da je vrednost kratkoročnega koeficienta vsa obravnavana leta pod priporočeno vrednostjo 2. Kljub temu ne moremo govoriti, da je bilo podjetje v likvidnostnih težavah, saj ni bila vrednost koeficienta

nikoli pod minimalno priporočeno vrednostjo, ki naj bi bila 1, kar pomeni, da je imelo podjetje vse kratkoročne obveznosti do virov sredstev v celoti pokrite s kratkoročnimi sredstvi.

Pospešeni koeficient podjetja (izračunan po SRS 29.31 e) predstavlja razmerje med kratkoročnimi sredstvi, kjer izločimo zaloge, in med kratkoročnimi obveznostmi v imenovalcu. Leta 2011 je bila njegova vrednost 0,913, leta 2010 je znašal 0,703, leto prej pa 0,4. Pospešeni koeficient 0,913 pove, da ima podjetje za poravnavo enega evra kratkoročnih obveznosti na voljo 0,913 evra kratkoročnih terjatev in likvidnih sredstev. Ta koeficient je v primerjavi s kratkoročnim koeficientom precej strožji, saj med kratkoročnimi sredstvi upošteva le likvidna sredstva in kratkoročne terjatve. Zato je boljše merilo plačilne sposobnosti kot kratkoročni koeficient. Priporočena vrednost za ta kazalnik je okrog 1, vendar je tudi tu njegova vrednost odvisna od panoge, v kateri podjetje deluje (Likvidnost podjetja, 2012). Kot lahko vidimo v Tabeli 3, je bila vrednost tega koeficienta vsa 3 proučevana leta pod priporočeno vrednostjo, vendar postopoma narašča. Na rast vrednosti koeficienta je pozitivno vplivalo vsakoletno povečanje kratkoročnih poslovnih terjatev za približno 1 milijon evrov.

Hitri koeficient podjetja (izračunan po SRS 29.31 d) meri sposobnost podjetja, da bo poravnalo svoje kratkoročne obveznosti z najbolj likvidnimi sredstvi, torej z denarjem in kratkoročnimi finančnimi naložbami. Leta 2011 je bila njegova vrednost 0,066, torej precej slabša od leta 2010, ko je bila le-ta 0,081, v letu 2009 pa samo 0,037. Po mnenju mnogih avtorjev je hitri koeficient najboljši kazalnik kratkoročne plačilne sposobnosti podjetja. Priporočena vrednost hitrega koeficienta je okrog 0,5, vendar v praksi le redko katero podjetje dosega to vrednost (Likvidnost podjetja, 2012). Med letoma 2010 in 2009 se je ta koeficient zelo razlikoval zaradi precejšnje razlike v stanju likvidnih sredstev, saj je bilo likvidnih sredstev v letu 2010 za 330.211 evrov več. Razlog za tako nizko vrednost hitrega koeficienta, v primerjavi s prejšnjima izračunanima koeficientoma, je v tem, da pri tem koeficientu med kratkoročnimi sredstvi ne upoštevamo kratkoročnih terjatev in zalog, ki so za proučevano podjetje velikega pomena, saj predstavljajo v vseh proučevanih letih več kot 90 % vseh kratkoročnih sredstev.

3.2.3 Presoja dolgoročne plačilne sposobnosti s kazalniki

Omenila sem že, da dolgoročna plačilna sposobnost pomeni, da ima podjetje likvidna sredstva na razpolago tudi za poravnavo vseh svojih obveznosti na dolgi rok. Njena vloga je, da lahko zagotavlja normalen razvoj podjetja in finančno rast, le-to pa lahko dosega z ustrezno poslovno politiko. Torej je dolgoročna plačilna sposobnost bistvenega pomena za poslovanje in obstoj podjetja (Bergant, 1993, str. 23).

Dolgoročno plačilno sposobnost podjetja bom analizirala s kazalniki dolgoročne plačilne sposobnosti oziroma kazalniki solventnosti. Prvi izmed kazalnikov je **koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev** (SRS 29.31 c), ki ga izračunamo po formuli (1).

$$\text{koeficient dolgoročne pokritosti} = \frac{\text{kapital} + \text{dolgoročni dolgovi in dolgoročne rezervacije}}{\text{dolgoročni sredstev}} = \frac{\text{dolgoročna sredstva}}{\text{dolgoročna sredstva}} \quad (1)$$

Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev je bila, vsa obravnavana leta, višja od 1, kar pomeni, da so bila vsa dolgoročna sredstva financirana z dolgoročnimi viri. Leta 2011 je bila vrednost koeficienta 1,342, leta 2010 1,199 v predhodnem letu pa 1,515. To je za podjetje ugodno, saj je vsa dolgoročna sredstva in tudi del kratkoročnih sredstev financiralo z dolgoročnimi viri.

Drugi kazalnik, izračunan po formuli (2), je **koeficient kapitalske pokritosti dolgoročnih sredstev** (SRS 29.31 b), ki prikazuje, kolikšen je delež lastniškega financiranja dolgoročnih sredstev. Vrednost, večja od 1 bi pomenila, da so dolgoročna sredstva podjetja v celoti financirana s kapitalom, kar zagotavlja večjo varnost upnikov (Kazalniki obračanja, 2012).

$$\text{koeficient kapitalske pokritosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{dolgoročnih sredstev}} = \frac{\text{kapital}}{\text{dolgoročna sredstva}} \quad (2)$$

V letu 2010 je bila vrednost koeficienta 0,6 in je bila manjša kot leta 2009, ko je bila leta 0,739. Leta 2011 je vrednost koeficienta ostala skoraj na isti ravni kot leto prej, saj je znašala 0,621. Iz tega lahko sklepam, da je le del dolgoročnih sredstev financiranih s kapitalom.

Tretji kazalnik je **koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev** (SRS 29.31 a), ki prikazuje delež sredstev, ki ga izračunamo po formuli (3)

$$\text{koeficient kapitalske pokritosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{osnovnih sredstev}} = \frac{\text{kapital}}{\text{opredmetena osnovna sredstva}} \quad (3)$$

Vrednost koeficienta je bila leta 2011 0,930, leta 2010 0,883, leta 2009 pa 0,840. Vidimo, da je bila vrednost manjša od 1, kar pomeni, da je s kapitalom podjetja financiran le del opredmetenih osnovnih sredstev, ostali del pa je financiran z dolgom (Kazalniki obračanja, 2012). Podjetje s kapitalom ni uspelo v celoti financirati niti svojih opredmetenih osnovnih sredstev. Koeficient se je sicer iz leta v leto izboljševal, kar lahko pripišemo vsakoletnemu malenkostnemu povečanju vrednosti kapitala zaradi pozitivnega čistega poslovnega izida. Ker podjetju opredmetena osnovna sredstva v bilanci stanja predstavljajo precej velik znesek (v lasti imajo poslovno stavbo in skladiščno-proizvodni objekt), vrednost koeficienta ne dosega želene vrednosti 1. Za leti 2011 in 2010 so opredmetena osnovna sredstva predstavljala okrog 67 % dolgoročnih sredstev, leta 2009 pa kar 88 %.

Zadnji kazalnik je **koeficient neposredne pokritosti dolgoročnih sredstev in zalog** (SRS 29.31 d), ki ga izračunamo po formuli (4).

$$\text{koeficient neposredne pokritosti dolgoročnih sredstev in zalog} = \frac{\text{kapital + dolgoročni dolgovi in dolgoročne rezervacije}}{\text{dolgoročna sredstva + zaloge}} \quad (4)$$

Kazalnik kaže kapitalsko in dolgoročno pokritost dolgoročnih sredstev in zalog. Leta 2011 je bila vrednost kazalnika najboljša, in sicer je znašala 0,908. V letu 2010 0,705, leta 2009 pa 0,450. Vrednost 1 pove, da so dolgoročna sredstva in zaloge v celoti financirane s kapitalom, dolgoročnimi dolgovi in dolgoročnimi rezervacijami. Ob vrednosti koeficienta 1 bi bilo upoštevano tako imenovano zlato bilančno pravilo, ki pravi, da naj bodo vsa dolgoročna sredstva pokrita z dolgoročnimi in trajnimi viri (Kazalniki obračanja, 2012). Koeficient je v letu 2010 veliko boljši zaradi velikega zmanjšanja stanja zalog, ki jih predstavljajo nedokončani objekti, saj zalog materiala podjetje ni imelo. Leta 2011 je bila vrednost kazalca, zaradi dodatne prodaje stanovanj in poslovnih prostorov, še boljša in bližje vrednosti 1.

3.2.4 Presoja plačilne sposobnosti s pomočjo izkaza denarnih tokov

V nadaljevanju bom razčlenila še izkaz denarnih tokov, ki je predstavljen v prilogi 2. Za leto 2011 izkaza denarnih tokov nisem analizirala, saj ga podjetje še ni imelo pripravljene. Podjetje je izkaz denarnega toka sestavilo po posredni metodi iz podatkov bilance stanja treh zaporednih let, in sicer na dan 31. 12. 2010, 2009 in 2008, iz podatkov izkaza poslovnega izida za leti 2010 in 2009 ter iz dodatnih podatkov, ki so potrebni za prilagoditev prejemkov in izdatkov ter za ustrezno razčlenitev pomembnejših postavk.

Denarni tokovi pri poslovanju so povezani z opravljanjem glavne dejavnosti podjetja, to je prodaja proizvodov in storitev, s katero tudi ustvarja poslovni izid, torej v mojem primeru vse faze gradbenih del na objektih nizkih in visokih gradenj. Na prejemke pri poslovanju vplivajo poslovni in finančni prihodki iz poslovnih terjatev, poslovni in finančni odhodki iz poslovnih obveznosti ter davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih. Zadnji dve postavki sta bili v obeh letih odbitni postavki, ki sta pomenili zmanjšanje denarnih sredstev. Ker pa je bilo v obeh letih več poslovnih in finančnih prihodkov iz poslovnih terjatev, so postavke izkaza poslovnega izida pozitivno vplivale na stanje denarnih sredstev. V letu 2010 so te znašale 1.772.250 evrov in so se v primerjavi z letom 2009 več kot podvojile, saj so bile 805.753 evrov. Prvi dve postavki sta se v letu 2010 povečali za več kot 80 %, in sicer zaradi večjega števila opravljenih poslov podjetja, torej je podjetje v letu 2010 opravilo več gradbenih del kot leto prej in imelo iz tega naslova več prihodkov, posledično pa seveda tudi več odhodkov. Na izdatke pri poslovanju vplivajo spremembe poslovnih postavk bilance stanja, kamor torej uvrščamo spremembe poslovnih terjatev, aktivnih časovnih razmejitev, odloženih terjatev za davek, končnih zalog, poslovnih dolgov in spremembe pasivnih časovnih razmejitev ter rezervacij.

Starostna struktura poslovnih terjatev je bila konec leta 2010, kot je bilo že omenjeno, naslednja: 15 % od vseh terjatev zapadlih več kot 6 mesecev, 32 % terjatev zapadlih do 6 mesecev in 53 % še nezapadlih terjatev. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev podjetje ni zavarovalo. Odložene terjatve za davek so nastale zaradi začasno nepriznanih odhodkov v zvezi z oblikovanimi rezervacijami. Pretežni del aktivnih časovnih razmejitev se je v letu 2010 nanašal na odložene stroške, ki so izhajali iz dveh unovčenih garancij za dobro izvedbo del s strani dveh različnih investitorjev, zoper katere je bil kasneje na sodišče vložen zahtevek za vračilo plačanih zneskov po garancijah. V prilogi 2 vidimo, da znaša prebitek prejemkov pri poslovanju (presežek prejemkov nad izdatki) v letu 2010 4.607.261 evrov, v letu 2009 pa je znašal prebitek izdatkov pri poslovanju (presežek izdatkov nad prejemki) 1.274.637 evrov.

Denarni toki pri naložbenju izkazujejo denarne tokove, ki se navezujejo na kakršnokoli obliko investiranja. V letu 2009 prejemkov pri tej postavki ni bilo, ampak so bili le izdatki, zato je bil za to leto prebitek izdatkov pri naložbenju, izkazan kot odbitna postavka v vrednosti 633.510 evrov. Naslednje leto so prejemki pri naložbenju znašali 23.106 evrov, izdatki pa so bili znatno večji, in sicer 800.407 evrov. Torej je bil tudi v tem letu prebitek izdatkov, ki je znašal 777.301 evrov. To leto so precejšnji del izdatkov predstavljali izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb. Tu gre za nakup 100 % deleža podjetja Kampa d.o.o. Izdatkov za kratkoročne finančne naložbe v letu 2010 ni bilo, v letu 2009 pa so jih imeli zaradi nakupa vrednostnih papirjev.

Denarni toki pri financiranju vključujejo spremembe v velikosti kapitala oziroma dolgov. V ožjem pomenu tu ne vključujemo sprememb velikosti kapitala zaradi čistega poslovnega izida v proračunskem obdobju, sprememb poslovnih dolgov in sprememb velikosti pasivnih časovnih razmejitev ter rezervacij. Kot je razvidno iz priloge 2 so bili prejemki pri financiranju v letu 2009 približno 6-krat večji, kot leta 2010, največji razlog za to pa je bil, da so v tem letu najeli kratkoročno posojilo pri banki. Obratno pa so bili v letu 2010 izdatki pri financiranju v primerjavi s predhodnim letom približno za 6-krat večji. Velik del izdatkov so predstavljali vsakomesečni izdatki za vračilo dolgoročnih kreditov, najetih pri Abanki Vipi d.d. in Hypo Alpe Adria Bank d.d. Kredita sta bila najeta za namene financiranja izgradnje nekaterih objektov. V tem letu je bil torej prebitek izdatkov pri financiranju (presežek izdatkov nad prejemki), v višini 3.465.560 evrov, v letu 2009 pa prebitek prejemkov pri financiranju.

Iz podbilance končnega stanja denarnih sredstev je vidno, da je bil denarni izid v obdobju leta 2010 pozitiven, leta 2009 pa negativen. Leta 2010 je bil v vrednosti 364.400 evrov, predhodno leto pa 97.436 evrov. To pomeni, da je bilo v letu 2009 več izdatkov kot prejemkov, leta 2010 pa več prejemkov kot izdatkov. Končno stanje denarnih sredstev je bilo v letu 2010 višje kot leta 2009, zaradi že omenjenega pozitivnega denarnega izida. Začetno stanje denarnih sredstev je bilo višje leta 2009, ker je v ob koncu leta 2008 imelo podjetje več dobroimetja pri bankah, saj takrat kriza še ni vplivala na poslovanje podjetja.

3.3.5 Končne ugotovitve o plačilni sposobnosti

Iz izračunanih kratkoročnih koeficientov plačilne sposobnosti lahko ugotovimo, da so bile vrednosti vseh koeficientov (kratkoročnih, pospešenih in hitrih) nižje od priporočenih, vendar ne kritično, zato se podjetje Marc kljub temu v proučevanih letih ni soočalo z nelikvidnostjo. Najnižje vrednosti, v primerjavi s priporočenimi, je podjetje dosegalo pri hitrem koeficientu. Razlog lahko iščemo v dejstvu, da ima večina podjetij v gradbenem sektorju majhne vrednosti likvidnih sredstev. Ugotovimo lahko tudi, da se v proučevanih letih vrednosti koeficientov niso bistveno razlikovale. Tudi pri kazalnikih dolgoročne plačilne sposobnosti lahko ugotovimo podobno. Podjetje Marc je dosegalo priporočeno vrednost koeficienta le pri koeficientu dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev, pri vseh ostalih pa ne, vendar se tudi njihove vrednosti v proučevanem obdobju niso bistveno spreminjale.

Sklepamo lahko, da je podjetje ob nastopu krize v svetu pravočasno sprejelo določene ukrepe in bilo tako sposobno uravnati plačilno sposobnost podjetja, saj se vrednosti koeficientov pri proučevanih letih niso bistveno spreminjale. Seveda je, kot je že bilo omenjeno, vrednost koeficientov odvisna od panoge, v kateri podjetje deluje. Ker je v gradbenem sektorju prisoten veliki delež zalog in majhno dobroimetje na računih ter po drugi strani veliko posojil, so vrednosti kazalnikov posledično slabše. Kazalniki kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti pa so bili izračunani na podlagi podatkov na določen dan, zato lahko služijo le za hitro oceno sposobnosti podjetja, da to pokriva svoje obveznosti, ne povedo pa nič o obstoječih in prihodnjih denarnih tokovih, ki so z vidika plačilne sposobnosti bolj zanimivi.

Planiranje denarnih tokov je bilo zaradi zaostrenih razmer v letu 2010, do katerih je prišlo zaradi finančne krize, ki se je postopno preselila v gradbeni sektor in s tem tudi v proučevano podjetje, zelo oteženo. V letu 2011 pa je bilo njihovo planiranje še bolj oteženo. Prisotno je bilo kreditno tveganje, to je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika podjetja, s čimer lahko pride do bistvenih odklonov od načrtovanega denarnega toka in posledično do zmanjšanja gospodarskih učinkov. V podjetju so kreditno tveganje obvladovali z doslednim dnevnim planiranjem in spremljanjem denarnega toka, z rednim spremljanjem poslovanja in finančnega stanja poslovnih partnerjev, s sistematično izterjavo ter zaračunavanjem zamudnih obresti (Marc d.o.o., 2010b, str. 25).

Podjetje se je poleg kreditnega tveganja soočalo tudi z likvidnostnim tveganjem, ki predstavlja tveganje, da družba v določenem trenutku ne more poravnati svojih zapadlih obveznosti. Podjetje Marc kratkoročno plačilno sposobnost zagotavlja s sistematičnim planiranjem denarnih tokov, učinkovitim upravljanjem z obratnimi sredstvi (kratkoročne terjatve do kupcev in drugih) ter z ustreznimi kreditnimi linijami za kratkoročno uravnavanje denarnih tokov. Podjetje je imelo v ta namen najet kredit pri Abanki Vipi d.d. V letu 2010 je podjetju kljub finančni krizi in zmanjšani aktivnosti bank uspelo obnoviti vse kratkoročne kredite, tako da z

likvidnostjo ni imelo večjih težav. V letu 2011 se pogoji za podaljševanje kreditov s strani bank še zaostrejuje. Pri poravnavanju medsebojnih obveznosti in terjatev pa se podjetje Marc s svojimi poslovnimi partnerji poslužuje tudi medsebojnih pobotov, asignacij, odkupov itd.

SKLEP

Kriza, ki se je v ZDA začela kot nepremičninska in se prenesla na finančno področje, se je hitro razširila v Evropo in druge dele sveta. Začetek padanja cen nepremičnin je povzročil pok nepremičninskega balona in s tem tudi začetek finančne krize. Ob poku hipotekarnega balona leta 2007 so svetovni finančni trgi zašli v likvidnostno krizo. Razvil se je likvidnostni krč, saj je na medbančnem trgu vladalo nezaupanje. Kot že omenjeno, je krivcev za nastanek krize veliko. Različni strokovnjaki glavne krivce vidijo v finančnem sistemu, ameriškem kongresu, vodilnih managerjih velikih finančnih ustanov ter nenazadnje v naivnih in nevednih kupcih izvedenih finančnih instrumentov.

Kriza je postopoma prešla v Evropo in v Slovenijo. Ni prizadela samo bančnega sektorja, ampak je vplivala tudi na realni sektor. Finančna kriza je vodila v veliko zmanjšanje aktivnosti v gradbenem sektorju in upad potrošnje. Gradbena dela so močno upadla, predvsem na področju stanovanjske gradnje, kar je povezano z zaostrenimi pogoji financiranja s strani investitorjev. Omenila sem že, da je v gradbenem sektorju prisotna visoka stopnja plačilne nediscipline, visoka stopnja zadolženosti ter dejstvo, da so za gradbene projekte potrebna visoka investicijska sredstva. Ob omenjenem je razumljivo, zakaj je gradbeništvo ob pojavu finančne krize najbolj prizadeto. Zanimiv je podatek, ki ga je podal predsednik sekcije gradbincev pri Obrtni zbornici Slovenije, da jih je od 12 tisoč malih podizvajalcev gradbenih del v zadnjih dveh letih krize dejavnost zaprlo 3 tisoč. Pričakuje se, da bo število propadlih gradbincev še večje. Primarno težavo predstavlja že propad naših največjih gradbincev, kot so podjetja SCT d.d., Primorje d.d., Vegrad d.d. in drugi. Težave povzročajo tudi zaostritve bank glede odobravanja novih virov financiranja, najbolj pereča pa je zaustavitev vseh investicij v državi s strani Republike Slovenije. Predvidevam, da bo stanje v gradbeništvu v prihodnjih letih še slabše in da bodo preživela samo tista podjetja, ki bodo gospodarno ravnala s svojim premoženjem.

Zaradi prisotnosti plačilne nediscipline in likvidnostnih težav v gradbeništvu me je zanimalo, kako je kriza vplivala na kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnost podjetja Marc. Z analizo njihove plačilne sposobnosti sem ugotovila, da vrednosti koeficientov niso kritične, saj je podjetje pri enem kazalcu dosegalo priporočeno vrednost, pri ostalih pa je bilo blizu le-teh in da se njihove vrednosti niso bistveno razlikovale po proučevanih letih. Lahko sklenem, da je kriza nekoliko vplivala na plačilno sposobnost podjetja Marc, a zaradi hitrega reagiranja vodstva, ki se je zavedalo problema plačilne nediscipline, ki je prisotna v gradbeni panogi, podjetje do sedaj ni imelo večjih težav z njo. Podjetje skuša čim hitreje in učinkoviteje nedenarna sredstva spremeniti v denarno obliko, omejuje pa tudi ne nujnih izdatkov. Ko se na

podjetje obrne partner, s katerim še niso poslovali, najprej preverijo njihovo bonitetno oceno, pri podjetjih z dvomljivo plačilno sposobnostjo pa zahtevajo dodatna jamstva. Podjetjem, ki so nedisciplinirana pri plačilih redno pošiljajo opomine, opravijo tudi klice v zvezi s njihovim plačilom in nenazadnje, če ni več druge možnosti, se poslužujejo izterjav po sodni poti. Skušajo pa tudi izdelovati plane plačil upnikom in se jih držati, čeprav je to vedno težje zaradi vse bolj zaostrenih razmer v gradbeništvu. Kljub težkemu stanju, pa se podjetje bori za pridobitve novih projektov, s pomočjo katerih bi prebrodilo trenutno krizo.

LITERATURA IN VIRI

1. Baričič, A. (2011). Ni kriva svetovna kriza, temveč domača zakonodaja. *Delo*. Najdeno 20. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/andrej-baricic-ni-kriva-svetovna-kriza-temvec-domaca-zakonodaja.html>
2. Bergant, Ž. (1993). *Sistem kompleksne analize finančnega položaja podjetja*. Ljubljana: ITEO – Inštitut za trženje, ekonomiko in organizacijo.
3. Dubrovski, D. (2004). *Krizni management*. Koper: Visoka šola za management.
4. Eurostat. (2011). Real GDP growth rate. Najdeno 15. maja na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>
5. *Global financial crisis* (2010). Najdeno 5. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.globalissues.org/article/768/global-financial-crisis>
6. Gospodarska zbornica Slovenije (GZS). (2003). *Poslovanje gradbeništva in IGM v letu 2003*. Ljubljana: Združenje za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala.
7. Gospodarska zbornica Slovenije (GZS). (2009). *Poslovanje gradbeništva in IGM v letu 2009*. Ljubljana: Združenje za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala.
8. Hočevnar, M., Jaklič, M., & Zagoršek, H. (2003). *Ustvarjanje uspešnega podjetja: akcijski pristop k strateškemu razmišljanju, vodenju in nadziranju*. Ljubljana: GV Založba.
9. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Slovenska akademija znanosti in umetnosti (2008). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
10. *Kazalniki obračanja*. Najdeno 30. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://epodjetnik.org/podjetnistvo/9-racunovodstvo-finance/44-kazalniki-obracanja>
11. Kovač, J. (1993). *Organizacijski ukrepi pri kriznem managementu*. Ljubljana: Slovenska knjiga.
12. *Likvidnost podjetja*. Najdeno 25. avgusta 2012 na spletnem naslovu <https://usersite.datalab.eu/printclass.aspx?type=wiki&id=88231>
13. Marc d.o.o. (2009a). *Bilanca stanja Marc Gradbeno podjetje d.o.o. 2009*. Ajdovščina: Podjetje Marc d.o.o.
14. Marc d.o.o. (2009b). *Predstavitev podjetja. Ajdovščina: Podjetje Marc d.o.o.*
15. Marc d.o.o. (2010a). *Bilanca stanja Marc Gradbeno podjetje d.o.o. 2010*. Ajdovščina: Podjetje Marc d.o.o.
16. Marc d.o.o. (2010b). *Letno poročilo podjetja za leto 2010*. Ajdovščina: Podjetje Marc d.o.o.
17. Marc d.o.o. (2011). *Bilanca stanja Marc Gradbeno podjetje d.o.o. 2011*. Ajdovščina: Podjetje Marc d.o.o.

18. Melavc, D., & Novak, A. (2007). *Controlling*. Kranj: Moderna organizacija.
19. Mencinger, J. (1990). *Ekonomika Jugoslavije*. Ljubljana: Opcija in Studium Generale univerze.
20. Ministrstvo za gospodarstvo (MG). (2011). Izvedeni ukrepi in predlogi dodatnih ukrepov za sanacijo gradbeništva v Republiki Sloveniji. Najdeno 10. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.mg.gov.si/si/splosno/cns/novica/article/2159/7619/c766033c4b/>
21. Mrak, M. (2009). Finančna in gospodarska kriza v svetu, EU, regiji in Sloveniji. Najdeno 2. aprila 2012 na spletnem naslovu http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191084/MFO
22. Pavlin, C. (2010, 25. marec). SCT ima v Libiji dela za najmanj pet let. *Delo*. Najdeno 15. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/102292>
23. Shiller, R. J. (2008). *The subprime solution: How today`s global financila crisis happened, and what to do about it*. United Kingdom: Princeton University Press.
24. Slovenski inštitut za revizijo (2006). Slovenski računovodski standardi 2006. Najdeno 23. maja 2012 na spletnem naslovu <http://www.si-revizija.si/publikacije/index.php>
25. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2008). Standardna klasifikacija dejavnosti. Najdeno 6. maja 2012 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/doc/klasif/SKD2008-Pojasnila-KLasje-SL.pdf>
26. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2010). Najdeno 5. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/>
27. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2012). Gibanje gradbene dejavnosti v preteklem desetletju. Najdeno 18. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4608
28. Špacapan, B. (2008, 26. maj). Analiza panoge-gradbeništvo: Panoga, ki cveti. *Revija Kapital*. Najdeno 15. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/nepremicnine.php?idclanka=5702>
29. Štiblar, F. (2008). *Svetovna kriza in Slovenci: Kako jo preživeti?* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
30. Vrečko, I. (2002). Projektni pristop k reševanju kriz v podjetjih. *Projektna mreža Slovenije*, 5 (2), str. 2.
31. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2009). Ekonomski izzivi 2009. Najdeno 16. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2009/I.pdf
32. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2012a). *Ekonomsko ogledalo*. Ljubljana. UMAR
33. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2012b). *Zimska napoved gospodarskih gibanj 2011/2012*. Ljubljana. UMAR
34. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2012c). *Zimska napoved gospodarskih gibanj 2011/2012. Statistična priloga*. Ljubljana. UMAR

35. Zaman Groff, M., Hočevar, M., & Igličar, A. (2007). *Temelji računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
36. *Global financial crisis2007–2012*. (2012). *Wikipedia*. Najdeno 5. junija 2012 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/2007%E2%80%932012_global_financial_crisis

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Bilanca stanja podjetja Marc	1
Priloga 2: Izkaz denarnih tokov od leta 2009 do 2010.....	3

Priloga 1: Bilanca stanja podjetja Marc

Postavka	Znesek v evrih		
	31. 12. 2011	31. 12. 2010	31. 12. 2009
SREDSTVA	14.690.380	15.436.058	18.248.669
<u>A. DOLGOROČNA SREDSTVA</u>	5.097.623	5.191.095	3.957.436
I. Neopred. dolg. sredstva in dolg. akt. čas. razmejitev	0	0	0
II. Opredmetena osnovna sredstva	3.404.837	3.504.813	3.478.928
1. Zemljišča	20.137	20.137	20.137
2. Zgradbe	2.819.589	2.902.719	2.857.725
3. Proizvajalne naprave in stroji	302.319	319.165	369.572
4. Opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi	262.792	262.792	231.494
III. Naložbene nepremičnine	0	0	0
IV. Dolgoročne finančne naložbe	1.692.786	1.652.916	478.508
1. Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	1.691.471	1.646.341	466.673
a) Delnice in deleži v družbah v skupini	1.676.961	1.547.052	396.673
c) Druge delnice in deleži	14.510	99.289	70.000
2. Dolgoročna posojila	1.315	6.575	11.835
b) Druga dolgoročna posojila	1.315	6.575	11.835
V. Dolgoročne poslovne terjatve	0	0	0
VI. Odložene terjatve za davek	0	33.366	0
<u>B. KRATKOROČNA SREDSTVA</u>	9.574.119	10.145.390	14.265.288
I. Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	0	0	0
II. Zaloge	2.434.214	3.674.134	9.373.174
2. Nedokončana proizvodnja	2.434.214	3.674.134	9.373.174
III. Kratkoročne finančne naložbe	299.517	243.487	307.676
2. Kratkoročna posojila	299.517	243.487	307.676
b) Druga kratkoročna posojila	299.517	243.487	307.676
IV. Kratkoročne poslovne terjatve	6.626.209	5.721.619	4.442.688
2. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	6.486.642	5.524.088	4.376.314
3. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	139.567	197.531	66.374
V. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	214.179	506.150	141.750
<u>C. KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE</u>	18.638	99.573	25.945

Se nadaljuje

Postavka	Znesek		
	31. 12. 2011	31. 12. 2010	31. 12. 2009
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	14.690.380	15.436.058	18.248.669
<u>A. KAPITAL</u>	3.166.147	3.096.069	2.923.718
I. Vpoklicani kapital	146.052	146.052	146.052
1. Osnovni kapital	146.052	146.052	146.052
II. Kapitalske rezerve	3.209	3.209	3.209
III. Rezerve iz dobička	36.831	36.831	36.831
1. Zakonske rezerve	36.831	36.831	36.831
2. Rezerve za lastne delnice in lastne poslovne deleže	1.023.399	1.023.399	1.023.399
3. Lastne delnice, lastni poslovni deleži (odbitna postavka)	-1.023.399	-1.023.399	-1.023.399
IV. Presežek iz prevrednotenja	0	0	0
V. Preneseni čisti poslovni izid	2.876.611	2.737.626	2.656.708
VI. Čisti poslovni izid poslovnega leta	103.444	172.351	80.918
<u>B. REZERVACIJE</u>	293.872	333.659	293.223
1. Druge rezervacije	293.872	333.659	293.223
<u>C. DOLGOROČNE OBVEZNOSTI</u>	3.380.537	2.794.070	2.777.784
I. Dolgoročne finančne obveznosti	3.380.537	1.272.200	893.000
2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank	1.793.265	1.272.200	893.000
3. Druge dolgoročne finančne obveznosti	1.587.272	0	0
II. Dolgoročne poslovne obveznosti	0	1.521.870	1.884.784
3. Druge dolgoročne poslovne obveznosti	0	1.521.870	1.884.784
III. Odložene obveznosti za davek	0	0	0
<u>Č. KRATKOROČNE OBVEZNOSTI</u>	7.816.692	9.202.245	12.243.929
I. Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0	0	0
II. Kratkoročne finančne obveznosti	2.295.493	3.363.800	6.703.780
2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank	2.295.493	3.363.800	6.703.780
III. Kratkoročne poslovne obveznosti	5.521.199	5.838.445	5.540.149
2. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	5.499.475	5.025.328	5.217.880
3. Druge kratkoročne poslovne obveznosti	21.724	813.117	322.269
<u>D. KRATKOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE</u>	33.132	10.015	10.015

Vir: Marc d.o.o., Bilanca stanja Marc Gradbeno podjetje d.o.o., 2009, 2010, 2011, str. 1-2.

Priloga 2: Izkaz denarnih tokov od leta 2009 do 2010

Različica II

<u>Opis</u>	<u>2010</u>	<u>2009</u>
A. DENARNI TOKOVI PRI POSLOVANJU		
a. Postavke izkaza poslovnega izida	1.772.250	805.753
Poslovni prihodki (razen prevred.) in finančni prihodki iz poslovnih terjatev	19.998.254	10.730.901
Poslovni odhodki brez amortizacije (razen za prevred.) in finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	(18.223.335)	(9.891.886)
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih	(2.670)	(33.262)
b. Spremembe čistih obratnih sredstev (in časovnih razmejitev, rezervacij ter odloženih terjatev in obveznosti za davek) poslovnih postavk bilance stanja	2.835.011	(2.080.390)
Začetne manj končne poslovne terjatve	(1.937.925)	515.877
Začetne manj končne aktivne časovne razmejitve	(73.628)	2.608
Začetne manj končne odložene terjatve na davek	(33.366)	
Začetne manj končne zaloge	4.874.245	(3.020.119)
Končni manj začetni poslovni dolgovi	(34.751)	302.366
Končne manj začetne pasivne časovne razmejitve in rezervacije	40.436	118.878
c. Prebitek prejemkov pri poslovanju ali prebitek izdatkov pri poslovanju (a + b)	4.607.261	(1.274.637)
B. DENARNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU		
a. Prejemki pri naložbenju	23.106	
Prejemki od dobljenih obresti in del. V dobičku drugih, ki se nanašajo na naložbenje	2.555	
Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev	10.000	
Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb	10.551	
b. Izdatki pri naložbenju	(800.407)	(633.510)
Izdatki za pridobitev neopredmetenih sredstev		
Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	(274.878)	(68.891)
Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb	(525.529)	(383.013)
Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb		(181.606)
c. Pribitek pritokov ali odtokov pri naložbenju	(777.301)	(633.510)
C. DENARNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU		
a. Prejemki pri financiranju	379.200	2.440.597
Prejemki od povečanja dolgoročnih finančnih obveznosti	379.200	893.000
Prejemki od povečanja kratkoročnih finančnih obveznosti		1.547.597
b. Izdatki pri financiranju	(3.844.760)	(629.886)
Izdatki za dane obresti, ki se nanašajo na financiranje	(504.780)	(479.749)
Izdatki za odplačila dolgoročnih finančnih obveznosti	(3.339.980)	(150.137)
c. Prebitek prejemkov pri financiranju ali prebitek izdatkov pri financiranju (a + b)	(3.465.560)	1.810.711
Č. KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV		
x. Denarni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)	364.400	(97.436)
y. Začetno stanje denarnih sredstev	141.750	239.186

Marc d.o.o., Letno poročilo za leto 2010, 2010, str. 30.